

Layihənin istiqaməti: Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

№ 136 (2170) 3 dekabr 2020-ci il

1987-1992-ci illərdə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionunda nələr baş verirdi?!

(Bizim çoxlarımızın bilmədiyimiz həqiqətlər...Xankəndi)

(əvvəli ötən saylarımızda)

DQMV Partiya Komitəsinin özbaşınalığı

Bu, o vaxtlar idi ki, erməni separatçıları tərəfindən həm gizli, həm də açıq şəkildə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ adlı ərazisinin Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanla verilməsi haqqında erməni əhalisinin ərizə və teleqramları təşkil edilib Moskvaya-qərargaha göndərilirdi.

Hörmətli oxucular, Dağlıq Qarabağı Ermənistanla birləşdirmək planı bütöv bir qərargah tərəfindən çox diqqətlə, mükəmmək şəkildə hazırlanmışdı və onda gələcək hadisələrin gedişinin bütün mümkün variantlarına uyğun taktiki gedişləri nəzərdən qaçırılmamışdı.

Ermənilərin sosial-iqtisadi bəhanələri...

1982-ci ildən sonra həm Ermənistandakı, həm də Dağlıq Qarabağdakı ermənilər Azərbaycandakı hakimiyyət boşluğundan - ermənilərə qarşı nəzarətin tamamilə zəif olmasından istifadə edərək dərhal həm gizli, həm də açıq şəkildə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti qarşısında müxtəlif bəhanələrlə sosial-iqtisadi məsələləri gündəmə gətirdilər.

Ermənilər balaca ağ "bayraq"ları nə məqsədlə azərbaycanlılar yaşayan ərazilərə düzdüldülər?

Yəqin ki, söyləyəcəyim fakt çoxlarımızın yadındadır. Belə ki, 1988-ci ilin əvvəllərində ermənilərin Dağlıq Qarabağın azərbaycanlılar yaşayan bütün ərazilərinə, yol kənarına, meşələrə, yaşayış yerlərinin yaxınlığına ağ parçadan hazırladıqları balaca "bayraq"ları (bunlar Ermənistanda hazırlanmışdır) nə məqsədlə düzdüklərini bizimkilər başa düşmürdülər, hətta bunu əhəmiyyətsiz bir iş hesab edirdilər. Lakin 1988-1993-cü illərin hadisələri göstərdi ki, ermənilər bu "bayraq"ları işğal edəcəkləri yerlərin koordinatlarını yadda saxlamaq üçün edirmişlər...

Buda yadıma bir əhvalat da düşdü: 1987-ci ildə Xankəndi şəhərində keçmiş Vilayət Partiya Komitəsinin iclaslarının birində iştirak etmiş və erməni dilini mükəmməl bilən polis mayoru Savalan Kərimov (O, Xankəndində yaşayırdı və uzun illər polis orqanlarında işləmişdi. Çox vətənpərvər kişi idi. 1992-ci il 6 aprelə Qubadlı-Laşın yolunda "UAZ-69" markalı maşında gedərkən minaya düşərək həlak olmuşdur. Ə.Ş.) söyləyirdi ki, iclasın gedişi zamanı bir millətçi erməni ayağa qalxıb üzünü uzun illər Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifəsində işləmiş Boris Sarkisoviç Gevorkova (Gevorkyan) tutaraq demişdir: "Yoldaş Boris Sarkisoviç, bu musurmanlar (o, müsəlman sözün belə tələffüz etmişdir. Ə.Ş.) Xodjalıdan Qırqijana (Xocalıdan Kərgicahana) qədər böyük şəhər salıblar, bunun qarşısı alınmasa, biz onların içərisində itib -batacağıx..." B.Gevorkov halını pozmadan, qızara-qızara, eynəyinin altından ağzı köpüklənə-köpüklənə çıxış edən erməniyə demişdir: "Ay axmaq erməni, qışqırma, sakit ol! Bizim pulumuzla tikmirlər ki... Qoy tiksinlər, torpaq onların, pul onların... Onların tikdikləri nə varsa, hamısı bizə qalacaq. Dilini dinməz saxla; bir də danışsan başını 150-lik mısmarla (mısmarla) be-tona mısmarladaram!..."

Əslində Gevorkov Dağlıq Qarabağın Azərbaycan torpağı olduğunu çox yaxşı bilirdi və Dağlıq Qarabağın gizli yolla alverinə girişlərin ən böyüyü də elə onun özü idi... Gevorkov vilayət partiyası komitəsində işlədiyi uzun illərdə minlərlə erməninin Xankəndi şəhərində və Dağlıq Qarabağ ərazisində saxta qeydiyyatına, süni yolla erməni əhalisinin sayının artırılmasına, onların işlə təmin olunmasına hər cür qayğı göstərmişdir. Onun vaxtında manuçarovlar, poqosyanlar, balayanlar, kapitukyanlar, seyranyanlar, pet-

rosyanlar, isaqulovlar, koçaryanlar, sarkisyanlar, xaçaturyanlar və digər "yanlar" meydana sulaydılar.

Burada yadıma bir əhvalat düşdü: Deyərlər keçmişdə bir hökmdar varmış. O heç kəslə hesablaşmamış. Bir gün onun üstünə başqa bir padşah hücum edir, onu əsir tutur və deyir: "Sən niyə heç kəslə hesablaşmırsan? Niyə pisləkdən əl çəkmirsən?"

Əsir düşmüş padşah deyir ki, günah məndə deyil, səndədir. Görək mənə əvvəlcədən əsir eləyəydin!"

Səmimi deməliyə ki, ermənilər 1982-ci ildən sonra Azərbaycan hökumətinin nəzarətsizliyindən istifadə edərək çox azınlaşmışdılar.

Dağlıq Qarabağda Gevorkovun bir sözünü iki eləməyə heç kəsin cürəti çatmırdı. Hətta o, Şuşaya gələndə camaata tapşırırdılar ki, toyuq-cücləri hində, heyvanları isə tövlədə gzlətsinlər...

Çox təəssüf ki, sapı özümüzdən olan "baltalar" ona həddindən ziyadə böyük hörmətlə yanaşırdılar. Onun şəninə tez-tez Dağlıq Qarabağın səfali yaylaqlarında, bu-laqlarının üstündə təmtəraqlı ziyafətlər təşkil edirdilər.

azərbaycanlılar olduğu göstərilmişdir. Kitabın müəllifi E.Sarkisyanıdır. Əslində Dağlıq Qarabağda yanayan azərbaycanlıların sayı ermənilərin sayından o qədər də az deyildi. Azərbaycanlıların sayı bilərəkdən az göstərilirdi.

Azərbaycan KP MK-nın plenumunun nəticəsi

Nəhayət, tarix və zaman öz işini gördü. 1988-ci il 30-31 mayda Azərbaycan KP MK-nın plenumu B.S.Gevorkovu partiya təşkilatlarına rəhbərlikdə ciddi siyasi səhvlərə yol verdiyinə, muxtar vilayətdə baş vermiş iğtişaşlar üçün məsuliyyət daşdığına görə Sov.İKP sıralarından xaric etmişdir.

Lakin B.Gevorkovun partiya sıralarında xaric edilməsi onun Dağlıq Qarabağdakı azərbaycanlılara vurduğu yaraların mindən biri də deyil!!!

DQMV-də ilk mitinqə niyə imkan verildi?!

Nəhayət, ermənilər Azərbaycan iqtidarı tərəfində onlara qarşı (1982-ci ildən sonra) güclü nəzarətin olmamasından istifadə edərək Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının Qanunlarını bilərəkdən kobud surətdə pozaraq 1988-ci il 13 fevralda Xankəndi şəhərinin mərkəzində icazəsiz (heç bir hüquqi əsas olmayan) mitinqə başladılar. Bu mitinqə Qarabağ İpək Kombinatı ilk partiya təşkilatı katibi Robert Koçaryan, Serj Sarkisyan (onların hər ikisi Ermənistanın prezidenti olmuşdular), Henri Poqosyan (sonralar DQMV Partiya Komitəsinin birinci katibi olmuşdur), Zaven Movsesyan (Stepanakert Şəhər Partiya Komitəsinin sədri olmuşdur), Zori Balayan (azərbaycanlılara qarşı qatı düşmənçilik siyasəti təbliq edən yazıçı) və digərləri başçılıq edirdilər. Onu da deyək ki, ilk mitinqin (13 fevral 1988-ci il) təşkilatçılardan olan, Dağlıq Qarabağın mərmər sərətini öz dedə malına çevirən A.Manuçarov və M.Ovanesyan mitinqdən sonra İrəvana qaçmışdılar. Etiraf etməliyə ki, bu ilk mitinqin təşkilatçı-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

larının səsini ana bətnində boğmaq çox asan olduğu bir vaxtda Azərbaycan KPMK-nın rəhbərliyi tərəfindən heç bir təsirli tədbir görülmədi. Nəticədə gündən-günə azınlaşmış erməni separatçıları 1988-ci il 21 fevralda təkrar mitinqə başladılar. Həmin gün Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yalnız erməni deputatlarının iştirakı ilə keçirilmiş növbədənənar (heç bir hüquqi əsası olmayan) iclasında vilayətin Azərbaycanın tərkibindən çıxarılıb Ermənistanın inzibati bölgüsünə daxil edilməsi barədə qərar qəbul etdilər. Ermənilər tərəfindən Moskvaya Sov.İKP MK-nın Siyasi Bürosuna göndərilmiş həmin məsələnin müzakirəsinə başlanıldı. Həmin mitinqdə Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçiliyini gizləyə bilməyən "Ocaq" əsərinin (əsər demək mümkündürsə, - 1985-ci ildə "Oqanyok" jurnalında nəşr olunmuşdur) müəllifi Zori Balayan çıxışında demişdir: "Ay ermənilər, biz yeri şumladığ, toxumu səpdik, cücərdib böyütmək sizin boynunuzadır" O həm də bu iyrenc "əsrin" gəlin köçən erməni qızlarına cəhiz verilməsini tövsiyə etmişdir. 1988-ci il fevralın 21-də keçirilmiş mitinqdən sonra mayor A.Şahbazyanın rəhbərliyi altında Xankəndi şəhərində 22, Kərgicahan qəsəbəsində 8, azərbaycanlı evi yandırıldı, 4 nəfər azərbaycanlı ölümcül güllə yarası aldı.

Sov.İKP MK-nın baş katibi M.Qorbaçovun Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və Dağlıq Qarabağ regionunun suverenliyinə vurduğu zərbə...

(ardı növbəti sayımızda)

Əyyub Şırlanlı, şair-publisist, əməkdar müəllim, AYB-nin üzvü, müharibə və əmək veteranı

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ